

Thoroczkay Gábor: *Vitatott Árpád-kor. Új megközelítések a kora középkori magyar történelemhez*. L'Harmattan Kiadó, Budapest 2025. 204 oldal

Thoroczkay Gábornak, az Eötvös Loránd Tudományegyetem docensének ebben az évben rögtön három tanulmánykötete is megjelent, egészen hasonló borítóval. Ebből kettő a korábbi, 2009-i és 2016-i tanulmánykötetének a második kiadása, a harmadik azonban új, és a 2016 óta megjelent írásokból ad egy válogatást. Az összes eddigi gyűjteményes kötet (ideértve a második kiadásokat is) a L'Harmattan Kiadó gondozásában látott napvilágot, ahogy a szerző írja az előszóban: „Hűséges vagyok könyvkiadómhoz, és az is hűséges hozzám.”

A jelenlegi gyűjtemény 19 írást tartalmaz. Ezek közül akad változatlan újraközlés, akad olyan, ahol a szerző módosított egy kicsit az eredeti szöveget (ezt jelzi az írások végén), és olyan is, amit komolyabban is átvariált az eredetihez képest – ezek megkapták a „Jelen formában itt jelenik meg először” címkét (*Észrevételek az egri és bihari [várad] püspökségek esetleges korai kapcsolatáról* és a *Kalocsa és Nyitra. Két vitás kérdés az Árpád-kori magyar egyházkormányzat történetéből* című tanulmányok). Ez utóbbiaknak is van tehát előzményük, így a klasszikus gyűjteményes tanulmánykötetek szabályainak megfelelően teljesen új írásmű itt nincsen. Ezen kívül a szerző a főszövegben változatlan tanulmányoknál is kiegészítette, felfrissítette a lábjegyzeteket, az utólagos betoldásokat szögletes zárójelben megadva. Általában csak az újabb, releváns szakirodalomra utal ilyenkor, néhol azonban egész hosszú „felfrissítésekkel” is találkozunk. A *Megjegyzések a székesfehérvári bazilika alapításának kútfőihez* című munka nemcsak hogy jelzi a végén Szabados György arra adott reakcióját, de egy igen hosszú (a lábjegyzetek kisebb betűméretével számolva is egy teljes oldalnyit kitevő) kiegészítést olvashatunk, amiben „csak néhány... hozzászólással” reagálta le a Szabados cikkében foglaltakat. Mivel a szerző máskor sem idegenkedett kiegészíteni és néhol átszabni az itt újraközölt írásait, talán ez esetben is jobb (de legalábbis olvasóbarátabb) lett volna, ha ezt a hosszabb megjegyzést – akár egy picit bővebben is – beledolgozza a főszövegbe. Aki ismeri Thoroczkay Gábor munkásságát, az tudja, hogy írásaiban egyébként is gyakran vitatkozik más kollégákkal, bár ez nagyrészt a kutatási fókuszából adódik: az Árpád-kor korai szakaszáról nem lehet úgy leírni még fél oldalt sem, hogy ahhoz egyrészt a szerzőnek ne kelljen állást foglalnia mások véleményéről, másrészt a szakma egy része ne kezdené rögtön vitatni a rekonstrukciót. Így az itt közölt írások egy része kifejezetten vitacikk. Ilyen a második tanulmány (*Észrevételek a magyar szakrális kettős fejedelemség újabb irodalmához* – ebben Sudár Balázs és B. Szabó János könyvének egy részéhez fűzött megjegyzéseket), a már említett negyedik (*Megjegyzések a székesfehérvári bazilika alapításának kútfőihez*), a hatodik és 13. tanulmány (a már szintén említett *Észrevételek az egri és bihari [várad] püspökségek esetleges korai kapcsolatáról* és a *Kalocsa és Nyitra. Két vitás kérdés az Árpád-kori magyar egyházkormányzat történetéből* című tanulmányok) és a kötet utolsó írása (*Óvatosabban Szent Istvánnal! [Berend Nóra angol nyelvű államalapítás-könyvéről]*). De bőven találunk

polemizálást más tanulmányokban is (például az első: *Még egyszer az Annales Alamannici 863. évi híreről*; és a harmadik: *Gyulafehérvár korai egyházi történetéhez*). Mindezek fényében értelmet nyer a tanulmánykötet választott címe.

De nem csak vitacikkeket találunk, a beavogatott írások egy része klasszikus összefoglaló, amit a szerző mások felkérésére írt valamilyen tematikus tanulmánykötet számára. Kutatási témájából adódóan főként egyháztörténeti kérdésekről készített összefoglalókat (8.: *Szent László és az egyház*; 9.: *Az első magyarországi szentté avatásokról*; 12.: *A középkori magyar egyház történetének egyes kérdései*), de találunk egyéb kérdésekben is áttekintéseket (7.: *Szent László törvényei*; 11.: *A magyar királyi uralom gyakorlásának szimbolikája az Árpád-korban*). Ezekben a szerző nem egy helyen „elrejtette” a saját véleményét, meglátásait, adott esetben korrekcióit is. Külön kiemelném a *Megjegyzések a 11–12. század fordulójának magyar egyháztörténetéhez* című írást, amiben Martin Brett angol történész által 2007-ben publikált magyar vonatkozású pápai levelek közül egynek az első magyar fordítását adja (pontosabban szólva az első magyar fordítás ezen tanulmány 2018-as eredetijében volt...), más levelek elemzésével együtt. Az *Oklevelek Szent István korában* pedig nem egy megismételt összefoglaló, hanem a 2009-ben megjelent, Szent István-oklevelekről szóló (mellesleg a második, 2016-os gyűjteményes kötetben is megjelenő) tanulmány folytatása és kiegészítése.

Aki ismeri a szerző munkásságát azt nem lepi meg, hogy a klasszikus historiográfia is képviselteti magát (14.: *Szent István legendái a 19–20. századi tudományos kutatások fényében*; 15.: *Az Aranybulla 19–20. századi historiográfiája*; 16.: *A marxista történelemszemlélet az Árpád-kori magyar történelem kutatásában*), nem mellesleg Thoroczkaynak nemrég egy komplett angol nyelvű könyve is megjelent az Árpád-kor kutatástörténetéről. A könyv végére került Thoroczkay egykori mesteréről, Kristó Gyuláról szóló két írása (17.: *Kristó Gyula a krónikakutató*; 18.: *Az értéket teremtő értelem [A Kristó Gyula-émlékiratokról]*). Talán ennek a tiszteletnek tudható be, hogy az utóbbi, a 18. számú írást is beavogatta ebbe a kötetbe. Ugyanis a két utolsó (ez, és a Berend Nóra könyvének kritikájáról szóló) cikk jelentősen eltér a kötet többi részétől. Azok lábjegyzetelt, tudományos stílusban megírt tanulmányok, ám az utolsó kettő az online térből átemelt, jegyzeteletlen írás. Maga a szerző is érezhette, hogy kilógnak a sorból, ezért kerülhettek a legvégére.

Az utolsó írás tulajdonképpen nem is a Berend Nóra könyvéről (*Nora Berend: Stephen I, the First Christian King of Hungary. [From Medieval Myth to Modern Legend]*. Oxford, 2024) szóló recenzió, hanem a recenzió kritikájára adott reakció. Ennek beemelése magyarázható: annak idején a könyvismertetésről szóló polémia legalább akkora hullámmotort vert, mint maga a könyv, válaszokkal, viszontválaszokkal. A szerző nyilván szerette volna, ha ennek is nyoma marad, bár tegyük hozzá: nemrég megjelent egy „hivatalos”, jegyzetelt recenziója is a könyvről (*Gábor Thoroczkay: Urging more caution when discussing Saint Stephen. Remarks on Nora Berend's book concerning the foundation of the Christian state of Hungary. Ungarn-Jahrbuch 40. [2024] 215–225.*) ami máris

háttérbe szorította az itt közöltet. A Kristó Gyula-émlékíratokról szóló ismertetés egy még lazább írás, személyes sztorikkal, a professzorhoz fűződő fiatalkori emlékekkel. Talán azért került ide, hogy ezek a kis történetek is megmaradjanak az „offline” térben. Mindenesetre erre is ugyanúgy érvényes, mint a másik 18 írására a tanulmánykötetek azon szabály- és célszerűsége, hogy egy ilyen gyűjtemény egyben, könyv-

be szerkesztve mindig többekhez eljut, mint külön-külön az egyes írások. A periférikus, kis példányszámú helyeken megjelent cikkek így már egyenrangú szintre kerülnek a népszerű folyóiratokban (pl. Századok) megjelentekkel. A magam részéről pedig a szerzőnek még több ilyen kötetet kívánok a későbbiekben is!

Szócs Tibor

E számunk szerzői

- ALBERT ZOLTÁN MÁTÉ PhD, tudományos munkatárs (VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, Bp.)
BENKE TAMÁS pénztárnok (MHGT, Verőce)
EKLER PÉTER PhD, könyvtárvezető (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.)
HORVÁTH RICHÁRD PhD, tudományos főmunkatárs (ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja,
Történettudományi Intézet, Bp.)
KÁDÁR TAMÁS (Bp.)
KÉPES GYÖRGY PhD, habilitált egyetemi docens (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtu-
dományi Kar, Bp.)
RÁCZ GYÖRGY PhD, főlevéltáros, tudományos igazgató (Magyar Nemzeti Levéltár, Bp.); egyetemi do-
cens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem)
SZŐCS TIBOR PhD, egyetemi adjunktus (Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar)

TÁJÉKOZTATJUK KEDVES OLVASÓINKAT,

hogy a Turul kiadói jogait 2023-tól a folyóiratot alapító *Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság* (MHGT) vette át. A továbbiakban a Turul terjesztését is az MHGT szervezi. Az átadás-átvétellel, valamint a meglévő előfizetések további fenntartásával kapcsolatos információk megtalálhatók a **Turul folyóirat új honlapján**:
<https://turul.mhgt.hu/>

Az új honlapon (a *Lapszámok* menüpontban) elérhetők a folyóirat megjelent számai, letölthető PDF formátumban. (Az 1883–2009 közötti lapszámok évenként egy fájlban, míg a 2010 utániak füzetenként külön-külön tölthetők le.) Ugyanitt található a folyóirat további Internetes elérhetőségeit tartalmazó linkgyűjtemény is.

Felhívjuk Kedves Előfizetőink figyelmét, hogy a kiadó-váltás eredményeként,
a folyóirat előfizetési bankszámlaszáma is megváltozott!

Kérjük szépen, hogy előfizetési díjaikat, a továbbiakban a következő bankszámlára utalják:

Bankszámlaszám: 16200223-10176344

Számlatulajdonos neve: Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság
(Szükség esetén rövidítve is írható, pl.: „Magyar Heraldikai és Gen. Társ.” vagy „MHGT”)
Számlavezető bank neve: MagNet Magyar Közösségi Bank Zrt.

Nemzetközi átutaláshoz szükséges, kiegészítő adatok:
IBAN (nemzetközi bankszámlaszám): HU84 1620 0223 1017 6344 0000 0000
Számlavezető bank BIC (SWIFT) kódja: HBWEHUBB

Felhívjuk Kedves Előfizetőink figyelmét, hogy folyóiratunk előfizetési díja a 2025. évtől megemelkedett!

Belföldi előfizetőink részére:

5000 forint/évfolyam (= 4 × 1250 forint/füzet).

Külföldi előfizetőink részére:

európai szállítási cím esetén: 50 EUR/évf.; tengerentúli szállítási cím esetén: 65 USD/évf.

TISZTELT SZERZŐINK, LEENDŐ SZERZŐINK!

A Turul 2020-tól megváltoztatta közlési szabályzatát. A szakirodalmi hivatkozásoknál a Századok folyóirat közlési szabályzatát alkalmazzuk. Kérjük, tanulmánya benyújtása előtt feltétlenül tájékozódjon a lap közléssel kapcsolatos elvárásairól, és a szabályzatban foglaltakat követve készítse el munkáját! A részletekről honlapunkon (<https://turul.mhgt.hu/>), a *Szerzőinknek* menüpontban olvashat. Ugyanitt található a levéltári hivatkozások szabályzata is.

E folyóiratszámunk megjelenését az NKTK Nemzeti Kulturális Alap
504101/4415 azonosító szám alatt nyilvántartásba vett pályázati célként támogatta.

Nemzeti
Kulturális
Alap